

בנק אוצר החייל בע"מ

Aa3	דירוג פיקדונות (Deposit Rating)
Aa3	כתבי התחייבות נדחים

הדירוג ניתן לפיקדונות הציבור בבנק ולכתבי התחייבות נדחים אשר בכוונת הבנק להנפיק, בסך של עד 200 מיליון ש"ח. הדירוג חל גם על כתבי התחייבות הקיימים בבנק, בסך של כ- 335 מיליון ש"ח.

פרופיל הבנק

בנק אוצר החייל בע"מ ("הבנק" או "אוצר החייל") הוקם כמוסד פיננסי בשנת 1946 ומחזיק ברישיון לפעול כתאגיד בנקאי החל משנת 1972. בתחילת דרכו, ועד מחצית שנות ה-70 פעל כבנק סקטוריאלני לאנשי צבא הקבע ומערכת הביטחון. החל משנות ה-80 הרחיב את פעילותו, ומאז הוא פועל כבנק מסחרי המעניק מכלול שירותים פיננסיים לכלל האוכלוסייה. האשראי לציבור בבנק ליום 31.3.2005 עמד על כ- 6.6 מיליארד ש"ח, וסיכון האשראי הכולל עמד על כ-10.2 מיליארד ש"ח¹. מרבית לקוחות הבנק הינם משקי בית, המחזיקים כ-66% מהאשראי הכולל ליום 31.3.2005. נתח השוק של הבנק באשראי לציבור של הבנקים בישראל עומד על שיעור יציב של כ-1.1%. נתח השוק שלו באשראי למשקי בית גבוה יותר, ועומד על כ-4.5%. מבין הלקוחות הפרטיים בבנק, בולט חלקם של עובדי מערכת הבטחון וגימלאיה.

מערך הסניפים של הבנק כולל 29 סניפים ו-15 שלוחות בפריסה ארצית, וכן מוקד אוצר ישיר. בתוך כך, 7 סניפים ו-10 שלוחות ממוקמים בבסיסי צה"ל.

הבנק הינו חברה בת של **בנק הפועלים בע"מ**, המחזיק בכ-68% מזכויות ההון וב-66% מזכויות ההצבעה. 24% נוספים מהון המניות מוחזקים בידי חבר משרתי הקבע והגמלאים בע"מ. יתר מניות הבנק מוחזקות בידי קופת תגמולים של עובדי התעשייה האווירית אגודה שיתופית בע"מ.

ביום 5 במאי 1993 החליטה הממשלה, במסגרת החלטות להגברת התחרות במערכת הבנקאית, על הפרדת הבנק מבנק הפועלים. בחודש מאי 1998 קיבל בנק הפועלים מכתב משר האוצר, לפיו יוכל להגדיל את אחזקותיו בבנק לשיעור גבוה מ-50%. בכפוף לכך, ימכור את חלקו בבנק תוך שלוש שנים ממועד הרכישה. בחודש דצמבר 1999 קיבל בנק הפועלים היתר מנגיד בנק ישראל לפיו יהיה רשאי לרכוש ולהחזיק עד 69% מאמצעי השליטה בבנק במשך ארבע שנים ממועד ההיתר. בחודש ינואר 2000 רכש בנק הפועלים את השליטה בבנק בהתאם לתנאי ההיתר. בחודש נובמבר 2003 קיבל בנק הפועלים תיקון להיתר האמור, על פיו תוארך תקופת החזקה בשנתיים נוספות, לשש שנים (קרי, עד דצמבר 2005). בתיקון האמור נקבע כי על בנק הפועלים לנקוט בכל האמצעים העומדים לרשותו על מנת למכור את כל אמצעי השליטה בבנק לבנק אחר, למעט בנק מקבוצת לאומי, מיד לכשיווצרו התנאים שיאפשרו מכירה כזו, ולא יאוחז מתום שש השנים. בדוח הצוות הבין משרדי לענין הרפורמה בשוק ההון שפורסם בחודש נובמבר 2004 הומלץ כי מכירת החזקות בנק הפועלים בבנק תתבצע עד 31.12.2005, ללא ארכה נוספת לענין זה.

¹ בדוח זה: "אשראי לציבור" – האשראי כפי שרשום במאזן הבנק (נקרא גם "אשראי מאזני"); "סיכון אשראי כולל" – אשראי מאזני בתוספת סיכון אשראי חוץ מאזני. הצגת הנתונים באבחנה בין אשראי לציבור לבין סיכון אשראי כולל, נערכה לפי מידת הרלוונטיות ולפי רמת זמינות הנתונים.

אנליסטים:

סיגל יששכר

אנליסטית בכירה

i.sigal@midroog.co.il

אביטל בר-דיין

ראש תחום תאגידים

ומוסדות פיננסיים

bardayan@midroog.co.il

מידרוג בע"מ

מגדל המילניום

רח' הארבעה 17

תל-אביב, 64739

טל': 03-6844700

פקס: 03-6855002

info@midroog.co.il

www.midroog.co.il

לבנק הסכם עם בנק הפועלים לרכישת שירותי מחשב מבנק הפועלים, ומרבית תשתיות המחשב, מערכות המידע והאפליקציות של הבנק מבוססות על שירותים הנרכשים מבנק הפועלים.

בחודש אוקטובר 2002 זכה הבנק במכרז למתן הלוואות בריבית מועדפת לעובדי מערכת הבטחון, לתקופה של שלוש שנים (עד אוקטובר 2005), עם אופציה לשלוש שנים נוספות. הסכם הנוכחי הוא בהמשך לזכייה במכרז קודם שנערך לראשונה בשנת 1995.

לבנק פעילות בשוק ההון באמצעות שתי חברות בנות: **אוצרת חברה לניהול קרנות נאמנות בע"מ** המנהלת נכסים בהיקף של כ-545 מיליון ש"ח ו-**אוצרות לניהול תיקי השקעות בע"מ** המנהלת נכסים בהיקף של כ-280 מיליון ש"ח. הבנק מנהל את נכסיהן של עשר קופות גמל וקרנות השתלמות, בהיקף של כ-4.8 מיליארד ש"ח ליום 31.12.2004, מכך כ-1.8 מיליארד ש"ח נכסים במסגרת קופות וקרנות בבעלות הבנק, והיתר נכסים בניהול הבנק.

מצבת כוח האדם בבנק עמדה על 768 משרות בסוף שנת 2004. מנכ"ל הבנק מר מתי טל מכהן בתפקידו החל מחודש ספטמבר 2002. קודם לכך כיהן בתפקידי ניהול בכירים בבנק הפועלים. יו"ר הבנק היא גבי דפנה פלי.

בנק אוצר החייל: נתונים כספיים עיקריים (במיליוני ש"ח)					
31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	
5,851	6,260	6,474	6,419	6,569	אשראי לציבור
69%	71%	75%	70%	70%	אשראי לציבור / סך הנכסים
73%	70%	67%	66%	64%	אשראי למשקי בית / אשראי לציבור
7,602	7,926	7,674	8,009	8,105	פקדונות הציבור
446	460	471	540	581	הון עצמי
10.1%	9.8%	9.8%	11.4%	11.5%	יחס הלימות ההון הכולל
(14)	12	25	46	59	רווח נקי לשנה שהסתיימה
(3.2)%	2.7%	5.4%	9.2%	10.5%	תשואה על ההון הממוצע בשנה שהסתיימה בתאריך לעיל

אסטרטגיה עסקית

- התמקדות במגזר משקי הבית ושוק ה-Middle Market (עסקים קטנים ובינוניים). בתוך כך מסמן הבנק נישות בהן הוא פועל באופן מסורתי: כוחות הביטחון ועובדי מפעלים. הגדלת הפעילות בקרב עסקים קטנים ובינוניים צפויה באמצעות הזכייה במכרז הקרן לעידוד עסקים קטנים
- הגבלת החשיפה לאשראי עסקי עד 40% מהאשראי הכולל בבנק (כיום עומד על 35%), תוך הגבלת החשיפה לענפים הדומיננטיים: בינוי ונדל"ן, רשויות מקומיות ושירותי הרכב
- שמירה על יחס הלימות הון של למעלה מ-10%

שיקולים עיקריים לדירוג

מכוונות קמעונאית גבוהה, עם בסיס רחב של משקי בית, וחשבונות משכורת בפרט, המניבים בסיס הכנסות יציב ופלטפורמה שיווקית; דומיננטיות של לקוחות מערכת הביטחון, המאופיינים בפרופיל פיננסי איכותי ובמאפייני צריכה התורמים לרווחיות; ייצוג בלעדי בבסיסי הצבא ובמפעלים בטחוניים מהווה יתרון יחסי בתחום השיווקי; בנק קטן המתמודד במערכת הנשלטת בידי משישה בנקים עיקריים, ושני גדולים בפרט. הבנק מתמודד עם תחרות קשה במגזר הקמעונאי, המהווה יעד אטרקטיבי למרבית הבנקים; השתייכות לקבוצת הפועלים התורמת במידה משמעותית לבנק במישור התפעולי, הארגוני והניהולי. איכות תיק אשראי גבוהה, ובולטת לטובה במערכת, לרבות בתיק העסקי המאופיין בפוזר גבוה יחסית. עם זאת, ענפי הנדל"ן והרשויות המקומיות דומיננטיים באשראי הכולל למגזר העסקי; אסטרטגיה ממוקדת בנישות הליבה בהן לבנק ניסיון והתמחות; רווחיות מימונית בולטת לטובה במגזרי הפעילות העיקריים, הנגזרת מגיוס מקורות זולים יחסית ומאיכות תיק האשראי. עם זאת, מכרז כוחות הביטחון פוגע ברווחיות המימונית ובעמלות התפעוליות; יעילות תפעולית נמוכה יחסית, הנובעת מהיעדר יתרון לגודל; ניהול נזילות שמרני, המתבטא ביתרות מזומן גבוהות ובתיק נ"ע קטן יחסית; הלימות הון גבוהה ויציבה, הבולטת לטובה במערכת; המלצות ועדת בכר, במידה בה ייושמו, מהוות איום על הכנסות הבנק מניהול נכסים, מרכיב חשוב בהכנסות וברווחיות. נוכח אי וודאות גבוהה באשר למתכונת יישום ההמלצות, מידרוג מתקשה להעריך את השפעתן הכוללת על רווחי הבנק.

חוזקות

התמקדות במגזר הקמעונאי ודומיננטיות בקרב כוחות הביטחון, עם שיעור גבוה של חשבונות משכורת
החטיבה הקמעונאית מרכזת את עיקר הפעילות בבנק, ומספקת שירותים בנקאיים, אשראי וניהול נכסים בעיקר עבור פרטים ומשקי בית. אנשי מערכת הביטחון ופורשיה (משרתי הקבע, אגף השיקום ועובדי משרד הביטחון) דומיננטיים בקרב לקוחות הבנק, ומהווים חלק משמעותי מחשבונות המשכורת בבנק. להערכת הנהלה, נתח השוק של הבנק בקרב כוחות הביטחון גבוה מאוד, אולם רחוק ממיצוי. חלק גדול מחשבונות הבנק הם חשבונות משכורת, המהווים בסיס קמעונאי רחב ויציב ופלטפורמה להרחבת השיווק של מוצרים בנקאיים בתחום כרטיסי האשראי, הלוואות, ניהול נכסים ועוד. גם אוכלוסיית הפורשים מצה"ל מהווה מרכיב דומיננטי בלקוחות הבנק. נישא דומיננטית נוספת בפעילות הקמעונאית הם עסקים קטנים, במסגרת קרנות עידוד ממשלתיות ואחרות. להערכת הנהלה, לקוחות הליבה בבנק הם בעלי מאפיינים כלכליים גבוהים מהממוצע.

השתייכות לקבוצת בנק הפועלים תורמת לבנק במישור התפעולי, הארגוני והניהולי. רכישת השליטה בבנק בשנת 2000 הובילה לתמורות חיוביות בפעילות הבנק

בשנת 2000 השלים בנק הפועלים את רכישת השליטה בבנק, מהלך שהוביל למינוי חברי הנהלה משורות בנק הפועלים, לרבות מנכ"ל הבנק ויו"ר הדירקטוריון. בהמשך בוצעו בבנק בשנים 2000 עד 2003 שינויים ארגוניים בתחום המבנה התפעולי והארגוני של הסניפים והחטיבות, בתחום נהלי הבקרה והאשראי ובתחום שירותי המחשוב. הבנק רוכש שירותי מחשוב מבנק הפועלים במסגרת הסכם שנחתם בשנת 1977 ובמסגרת אמנת שירות משנת 2001. השירותים כוללים שרתים מרכזיים, תשתיות תקשורת, מערכות תפעוליות ומערכות לניהול נתונים ומידע. הבנק רוכש גם אפליקציות ייחודיות שמפותחות בקבוצת הפועלים. שירותים דומים ניתנים לכל חברות הבנות הבנקאיות של קבוצת הפועלים. להערכת מידרוג, הסכם שירותי המחשוב עם בנק הפועלים מקנה לבנק יתרון תפעולי ושיווקי בפעילותו הקמעונאית, בתחום הבקרה וכן יתרון במענה לדרישות הרגולציה. להערכת מידרוג, ההשתייכות לקבוצת הפועלים תורמת לבנק גם ברובד הניהולי, עם מספר תפקידי מפתח המאוישים בידי מנהלים לשעבר בבנק הפועלים.

מדדי סיכון האשראי מצביעים על איכות תיק גבוהה, הבולטת לטובה בהשוואה למערכת

מדדי סיכון האשראי בבנק רשמו שיפור מתמשך במהלך השנים האחרונות, ובפרט החל משנת 2001, במסגרת תהליך של שיפור תהליכי הקצאת האשראי, הגבייה והבקרה על איכות האשראי. כחלק מהשינוי הארגוני אימץ הבנק את נהלי בקרת האשראי של בנק הפועלים. במקביל הוקם מטה גבייה ארצי. ההפרשה לחובות מסופקים ביחס לאשראי לציבור רשמה ירידה ומתמשכת בשנים האחרונות, ועמדה על שיעור של 0.5% בשנת 2004. היקף האשראי הכולל ללווים בעייתיים ליום 31.12.2004 הסתכם בכ- 327 מיליון ש"ח. במהלך המחצית הראשונה של שנת 2004 סיווג הבנק מחדש חלק מהחובות בעייתיים בפיגור זמני כחובות שאינם נושאים הכנסה, בין השאר לאור הבהרת דרישות מצד הפיקוח על הבנקים. צעד זה הוביל לעלייה משמעותית בהיקף האשראי שאינו נושא הכנסה, מרביתה על חשבון ירידה באשראי בפיגור זמני. יתרת האשראי שאינו נושא הכנסה ליום 31.12.2004 עמד על כ-107 מיליון ש"ח, בהשוואה לכ-86 מיליון ש"ח בסוף שנת 2003.

היקף האשראי הכולל ללווים בעייתיים מסיכון האשראי הכולל עמד על שיעור של כ-3.4% (כ-3.8% בסוף שנת 2003). היקף האשראי המאזני ללווים בעייתיים מהאשראי לציבור עמד בסוף שנת 2004 על כ-5.0% (כ-5.6% בסוף שנת 2003). שיעור האשראי הבעייתי בבנק נמוך משמעותית ממרבית הבנקים במערכת.

הדומיננטיות של משקי הבית באשראי תורמת לאיכות התיק. סיכון האשראי הכולל למשקי בית ליום 31.12.2004 היווה כ-66% מסיכון האשראי הכולל בבנק. שיעור זה מצוי בירידה מסוימת בשנים האחרונות (בשנת 2001 הוא עמד על כ-72%) אולם הוא עדיין הגבוה במערכת (שיעור האשראי הכולל למשקי בית בבנקים אחרים במערכת נע בין 30% בקבוצת הפועלים לבין 10% בבינלאומי ובאיגוד. שיעורים אלו הם בנטרול אשראי להלוואות דוור).

בנק אוצר החייל: התפלגות סיכון אשראי כולל ליום 31.12.2004 (במיליוני ש"ח)					
	סיכון אשראי כולל*	אשראי ללווים בעייתיים	אשראי ללווים בעייתיים / סיכון אשראי כולל		
משקי בית ופרטיים	6,722	146	2.2%	66%	
מגזר עסקי	3,480	203	5.8%	34%	
סך הבנק	10,202	349	3.4%	100%	

מקור: דוחות כספיים לציבור

*סיכון אשראי כולל – אשראי מאזני וחוף מאזני.

פיזור גבוה של אשראי עסקי בין ענפי המשק, עם דומיננטיות לענף הנדל"ן, הרשויות המקומיות והתחבורה

בבנק אין ענף עסקי המרכז מעל 10% מהאשראי הכולל, והענף הבולט הוא בינוי ונדל"ן אשר ריכוז כ-7% מהאשראי הכולל ליום 31.12.2004, ו-20% מהאשראי הכולל למגזר העסקי בלבד. החשיפה של הבנק לענף הנדל"ן נמוכה יחסית לבנקים אחרים, הן בחלקו בסך האשראי והן במרכיב החובות הבעייתיים מהאשראי לענף. הבנק רשם בשנים 2000 ו-2001 הפרשות גבוהות יחסית בגין הענף, גורם שהוביל להורדת החוב הבעייתי וההפרשות בשנים האחרונות לרמה יציבה יחסית. שיעור ההפרשות בגין הענף בשנת 2004 עמד על כ-0.8%, זאת לעומת שיעור הפרשה כולל של 0.5%. המגזר השני בגודלו הן הרשויות המקומיות, שהיווה כ-3% מהאשראי הכולל בבנק וכ-11% האשראי הכולל למגזר העסקי בלבד. ענף הרשויות המקומיות מאופיין ברמה נמוכה יחסית של חובות בעייתיים ושל הפרשות לאורך השנים, כך בכל מערכת הבנקאות. הדבר נובע מתמיכת הממשלה ברשויות. המגזר השלישי הדומיננטי הוא ענף שירותי התחבורה, המהווה כ-3.0% מהאשראי הכולל וכ-9% מהאשראי למגזר העסקי. היקף החובות הבעייתיים בענף זה בבנק דומה לממוצע בכלל המגזר העסקי בבנק.

רווחיות גבוהה יחסית הנובעת מרווחיות מימונית טובה ומשיעור הפרשות נמוך. רווחי השקעה גבוהים, בייחוד בשנים 2003 ו-2004 תרמו לשיפור הרווחיות, בדומה לכלל המערכת. יעילות תפעולית חלשה מקזזת את הרווחיות המימונית. התשואה להון רשמה שיפור מתמשך, ובממוצע הייתה בין הגבוהות במערכת

פער הריבית הכולל בבנק הוא בין הגבוהים במערכת, ועמד בממוצע בין השנים 2000-2004 על שיעור של 2.5%. הבנק בולט לטובה במרווח הריבית במגזר השקלי הלא-צמוד, מגזר הפעילות העיקרי בבנק, פועל יוצא של מקורות זולים יחסית הנובעים מיתרות עו"ש גבוהות בבנק. התרומה של המגזר הקמעונאי לרווחיות הבנק ניכרת בהיקף גבוה יחסית של עמלות מכרטיסי אשראי, המהוות מרכיב משמעותי בהכנסות הבנק – כ-20% מהעמלות התפעוליות בשנת 2004. איכות תיק האשראי הגבוהה תרמה לרווחיות המימונית, אולם יעילות תפעולית נמוכה יחסית קיזזה חלק מזאת. בשנת 2004 נהנה הבנק מרווחי השקעה גבוהים על מימוש ני"ע למכירה, גורם שהוביל את התשואה להון הגבוהה בחמש השנים האחרונות, בשיעור של 10.5%. הרווח הנקי והתשואה להון בבנק רשמו שיפור מתמשך בשנים האחרונות, שהונע על ידי מספר מגמות: שיפור באיכות תיק האשראי וירידה בהפרשות, מגמות חיוביות בשוק ההון שהובילו לרווחי השקעה גבוהים, בייחוד בשנים 2003 ו-2004, וכן התייעלות תפעולית מסוימת.

הלימות הון גבוהה יחסית לנדרש ובהשוואה למערכת

יחס הלימות ההון הכולל עמד בסוף הרבעון הראשון של שנת 2005 על כ-11.3%, בדומה לרמה שנרשמה בשלוש השנים האחרונות. יחס הלימות ההון של הבנק בלט לטובה בשנים האחרונות בהשוואה למערכת. יש לציין עם זאת שהלימות ההון הושפעה לטובה מאי חלוקת דיבידנדים עד לשנת 2004. בשנת 2004 הכריז הבנק על מדיניות דיבידנד של חלוקת עד 35% מהרווח הנקי השנתי. בשנת 2004 חולק דיבידנד בסך של 17 מיליון ש"ח. ההון לצורך יחס ההון המזערי כולל כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון משני, ומהווים כ-47% מההון הראשוני, שיעור נמוך מהמגבלה המתירה הון משני בהיקף של עד 50% מההון הראשוני.

ניהול נזילות שמרני, עם עודף שימושים המופנה לפקדונות בבנקים ותיק נוסטרו קטן יחסית

מדיניות הניהול הפיננסי בבנק מדגישה נזילות גבוהה, במידה העולה באופן ניכר על דרישות בנק ישראל. רמת הנזילות הגבוהה מתבטאת גם במבנה הנכסים, המאופיין במרכיב גבוה של מזומנים ופקדונות בבנקים (כ-25% מסך הנכסים ליום 31.12.2004) לעומת מרכיב נוסטרו נמוך יחסית (כ-4% בלבד). יתרת הנכסים מופנית בעיקר לאשראי, המהווה כ-70% מהמאזן, וכ-79% מהפקדונות, מרביתו כאמור אשראי קמעונאי.

סיכונים עסקיים

יישום החלטה על מכירת אחזקות הפועלים בבנק עלולה לפגוע בביצועי הבנק ובמיצובו

החלטת הממשלה מחודש מאי 1993 וההתפתחויות שבאו בעקבותיה, כמפורט לעיל, מחייבים את בנק הפועלים למכור את אחזקותיו בבנק עד ליום 31.12.2005. כמתואר לעיל, במידרוג רואים בהשתייכות הבנק לקבוצת הפועלים חוזקה משמעותית התורמת לביצועי הבנק ולמיצובו. במידרוג מעריכים כי החלטת הממשלה לחייב את בנק הפועלים למכור את אחזקותיו בבנק, ככל שתיושם, עלולה להשפיע באופן שלילי על ביצועי הבנק. בתוך כך, במידרוג מעריכים כי הבנק יידרש אז להסב את מערכות המחשב, תהליך המהווה גורם סיכון בפעילותו.

לאור כל זאת, במידרוג מעריכים כי אם תיושם החלטת המכירה, ייתכן ותידרש בחינה מחדש של דירוג הבנק, בין השאר, לאור זהות הקונים, תוכניתם העסקית בקשר עם פעילות הבנק והתוכנית התפעולית להעברת מערכות המחשב.

בנק קטן המתמודד בתחרות קשה מול ענקים על פלח הלקוחות האטרקטיבי של המגזר הקמעונאי

באופן מסורתי, מבנה מערכת הבנקאות בישראל תמך בתחרות גבוהה יחסית במגזר העסקי, ופחות במגזר הקמעונאי. ואולם, הפסדים כבדים שנגרמו לבנקים הגדולים מהמגזר העסקי במהלך תחילת העשור, מגבלות על קבוצת לווים שהטיל בנק ישראל, וירידה בביקושים של החברות הגדולות, הוביל את הבנקים לפנות יותר ויותר למגזר הקמעונאי, שמוסיף להוכיח יציבות ורווחיות. במקביל לכך ניכרת בשנים האחרונות התעוררות צרכנית בנושא הבנקאות הקמעונאית מצד גורמי הפיקוח (המפקח על הבנקים והכנסת), גופים צרכניים והציבור בכללו, המתבטאת בדרישות לרפורמה במבנה העמלות, בדרישות להסרת חסמי מעבר בין הבנקים ובעלייה ניכרת בהיקף התביעות הייצוגיות נגד בנקים בנושאים צרכניים ופיננסיים שונים. מגמות אלו צפויות לחזק את המעמד התחרותי של המגזר הצרכני, שהיה חלש מאוד בעבר, ולהגביר את התחרות בין הבנקים על מגזר זה.

דרישות ההון מבנקים בישראל ובעולם אינן כוללות הקצאת הון לסיכונים תפעוליים, ובנקים אין מערכת שאומדת סיכונים אלו. מערכת שכזו עשויה להיות מיושמת במסגרת יישום המלצות וועדת בזל II, אולם לא בעתיד הקרוב סיכונים תפעוליים הינם סיכון להפסד הנובע מליקויים או מכשלים בתהליכים בפנימיים בבנק, מהגורם האנושי, ממערכות מידע או מגורמים חיצוניים (מעשי שוד, שריפות וכיו"ב). דרישות ההון הפורמליות בישראל, כמו גם בעולם המערבי, מבוססות על סיכון האשראי וסיכונים השוק בלבד, ולא כוללות הקצאת הון כנגד סיכונים תפעוליים. הפיקוח על הבנקים הוציא שורה של הוראות שמטרתן לחזק את מערכות הבקרה הפנימית ושיפור אמצעי ההתמודדות של הבנקים עם הסיכונים התפעוליים. במהלך שנת 2004 פורסמו המלצות ועדת באזל בדבר הלימות ההון ("באזל II") הכוללת גם התייחסות לסיכון התפעולי. יישום המלצות באזל II דורש יישום מודלים מורכבים והערכות ממושכות של הבנקים. יישום המלצות באזל, במידה ויתבצע, עשוי להימשך מספר שנים.

סיכונים פיננסיים

ריכוזיות לווים גבוהה, המאפיינת את כל מערכת הבנקאות בישראל

להערכת מידרוג, רמת ריכוז האשראי ללווים הגדולים בבנק הינה גבוהה, אם כי עומדת במגבלות בנק ישראל. במידרוג מעריכים כי רמת הריכוזיות הגבוהה מאפיינת את מרבית הבנקים בישראל, אם כי על פי נתוני בנק ישראל, רמת הריכוזיות במערכת מצויה בירידה מסוימת. על פי נתונים חלקיים שמפרסמים הבנקים על הלווים הגדולים, ניתן להעריך כי ריכוזיות הלווים הגדולים בבנק נמוכה בהשוואה לבנקים אחרים. כך, מספר הלווים שתקרת האשראי שלהם עולה על 40 מיליון ש"ח עמדה בבנק על 17 לווים ליום 31.12.2004, שסיכון האשראי בגינם היווה 11% מסיכון האשראי הכולל בבנק. בבנקים הגדולים (סולו) עומד יחס זה על כ-50% בממוצע, וגם בבנקים קטנים אחרים הוא גבוה יותר בהשוואה לבנק אוצר החייל. עם זאת יש לזכור שהנתונים שמפרסמים הבנקים אינם מספקים תמונה מלאה של מידת הריכוזיות, שכן רוחב הקטגוריה אינו מעיד על התפלגות האשראי בתוכה.

לווים בעלי תקרת אשראי של מעל 40 מיליון ש"ח* - 31.12.2004				
מס' לווים	אוצר החייל	מרכנתיל	איגוד	5 הבנקים הגדולים**
17	46	107	2,232	
1.1	2.8	9.4	316	
11%	19%	37%	50%	

מקור: דוחות כספיים לציבור. * זוהי מדרגת ההתפלגות האחרונה שמפרסם בנק אוצר החייל, ועל כן נבחרה להשוואה. יש לציין כי הבנקים הגדולים מפרסמים מדרגות אשראי גבוהות יותר ** סכום הנתונים לחמש הבנקים הגדולים סולו. השונות בין הבנקים הגדולים אינה גבוהה, למעט מזרחי הבולט לטובה בניהם עם שיעור של 36%

חשיפה גבוהה לענף הבינוי והנדל"ן הנותר ברמת סיכון גבוהה

ענף הבינוי והנדל"ן הוא הדומיננטי באשראי העסקי של הבנק, עם משקל של כ-20% מסיכון האשראי הכולל למגזר העסקי (וכ-7% מסיכון האשראי הכולל בכלל הבנק). מרבית האשראי הניתן בבנק לענף זה הוא במסגרת פרויקטים של ליווי פיננסי. הדומיננטיות של ענף הבינוי והנדל"ן משותפת לכלל מערכת הבנקאות בישראל, אולם חלקו בבנק אוצר החייל נמוך בהשוואה ליתר הבנקים (להוציא את בנק איגוד, הדומיננטי במגזר היהלומים).

הפעילות בשוק ההון מהווה מרכיב משמעותי בהכנסות, והבנק חשוף למגמות שליליות בשוק

בשנים 2003 ו-2004 ניכרת בבנק ירידה במרכיב התרומה הפרמננטית – התרומה המיוחסת לפעילות התיווך הבנקאי הקלאסי מרווחי מימון ומעמלות. מגמה זו היא פועל יוצא של עלייה במרכיב ההכנסות הקשורות בפעילות בשוק ההון, כתוצאה מהגאות בשוק ומעליית מחירי ני"ע. מרכיב זה כולל רווחי מימון על תיק הנוסטרו, עמלות מפעילות בני"ע והכנסות מניהול נכסים (קופו"ג, קרנות השתלמות וקופות פיצויים). להערכת מידרוג, מגמה זו הייתה משותפת לכל הבנקים בישראל. בשנת 2004 רשם הבנק גידול חריג ברווחי המימון כתוצאה ממימוש ני"ע זמינים למכירה בהיקף של כ-14.5 מיליון ש"ח. בשנת 2004 וברבעון הראשון של 2005 ניכרת ירידה מסוימת במרכיב רווחי ההשקעות בבנק, שהגיע לשיאו בשנת 2003. מרכיב תיק ני"ע בנכסי הבנק עלה בשנים האחרונות באופן ניכר, והיווה כ-3.6% מהנכסים ליום 31.3.2005 (2.6%-ו-6.0% שנים 2004 ו-2003). זהו שיעור נמוך מאוד בהשוואה לבנקים אחרים.

יעילות תפעולית נמוכה, הנובעת מהיעדר יתרון לגודל, ממרכיב עמלות נמוך ומעלות גבוהה של שירותי מחשב

יחסי היעילות התפעולית בבנק, בהשוואה לבנקים אחרים במערכת, מצביעים על יעילות תפעולית נמוכה. יחס הכיסוי התפעולי ויחס היעילות עמדו בממוצע בשלוש השנים האחרונות על שיעור של 50%-ו-1.4, בהתאמה. להערכת מידרוג, גודלו של הבנק מונע ממנו לנצל את היתרונות לגודל המאפיינים את מערכת הבנקאות בישראל. בשנת 2004 חלה עלייה משמעותית בהוצאות השכר בבנק, אולם היא לא פגעה ביחסי היעילות. במהלך השנים האחרונות פרשו מרצון כ-100 עובדים בבנק בתמורה לפיצויים מוגדלים, והגמישות התפעולית עלתה, עם החלפת עובדים קבועים בעובדים זמניים.

יישום המלצות ועדת בכר עשוי להוביל לפגיעה בהכנסות הבנק מניהול נכסי לקוחות, המהוות מרכיב משמעותי בהכנסות וברווחיות

לקראת סוף שנת 2004 פורסמו המלצות צוות בראשות מנכ"ל משרד האוצר מר יוסי בכר, שעיקרן הפחתת הריכוזיות בשוק ההון הישראלי, צמצום ניגודי עניינים והגברת התחרות, על ידי צמצום השליטה של הבנקים על קרנות הנאמנות וקופות הגמל. המשמעות העיקרית של ההמלצות לגבי הבנקים, במידה ויישמו כלשונן, הינה שהבנקים יאלצו למכור תוך שלוש עד ארבע שנים, את פעילות חברות ניהול הנכסים שבעלותן, צעד שיפגע משמעותית בהכנסות מדמי ניהול. הבנקים צפויים להמשיך ולהפיץ את מוצרי ההשקעה באמצעות יועצים מוסמכים לכך. היקף ההשפעה על ההכנסות והרווחיות ועיתוייה שרויים עדיין באי וודאות.

הפעילות במסגרת מכרז משרד הבטחון פוגעת ברווח המימון ובהכנסות מעמלות

פעילות הבנק במסגרת המכרז להעמדת הלוואות למשרתי הקבע ולעובדי מערכת הבטחון מאופיינת בשיעורי רווחיות נמוכים יחסית, בשל תנאי המכרז, הפוגעים הן ברווח המימוני והן בהכנסות מעמלות. יחד עם זאת, בהנהלת הבנק מעריכים כי לבנק רווחים עקיפים מזכיתו במכרז, לרבות גידול במספר הלקוחות, המאופיינים בפרופיל פיננסי איכותי, גידול בהיקף הפסיבה וגידול בפעילות האשראי למשרתי הקבע שלא במסגרת המכרז (קרי, הלוואות בתנאי שוק). יש לציין עוד כי ההלוואות לאנשי מערכת הביטחון במסגרת המכרז נגבות ישירות מחשבונות השכר של הלווים, מאפיין התורם לאיכות תיק האשראי. בנוסף, הבנק נהנה מיתרות עו"ש גבוהות יחסית המאפיינות מגזר זה, גורם התורם לרווחיות המימונית.

גורמים שעלולים להוביל להורדת הדירוג:

- מכירת אחזקות הפועלים בבנק בהתאם להחלטת הממשלה המפורטת לעיל
- הרעה משמעותית בסביבה העסקית בה פועל הבנק, לרבות בתנאי התחרות מול בנקים אחרים
- יישום המלצות ועדת בכר באופן שיפגע באופן משמעותי, ולאורך זמן, בהכנסות הבנק וברווחיותו

גורמים שעשויים להשפיע להעלאת הדירוג:

- שיפור משמעותי במעמד הבנק, לרבות הגדלה משמעותית במגוון מקורות ההכנסה, בחלקו במערכת, באופן שילווה בשיפור הרווח התפעולי ורווח הנקי

סולם דירוג פקדונות

<p>בנקים שדירוגם לגבי פיקדונות הוא Aaa מציעים איכות אשראי יוצאת דופן באיכותה והם בעלי דרגת הסיכון הנמוכה ביותר. למרות שאיכות האשראי של בנקים אלה עשויה להשתנות, מאוד בלתי סביר ששינויים אלה, כפי שאפשר לחזותם, יפגעו במעמדו החזק של הבנק.</p>	Aaa	<p>דרגת השקעה</p>
<p>הבנקים המדורגים בדירוג Aa לגבי פיקדונות מציעים איכות אשראי מצוינת אולם מדורגים בדירוג נמוך יותר מבנקים המדורגים Aaa משום שמידת חשיפתם לסיכונים ארוכי טווח נראית גדולה יותר במידת מה.</p>	Aa	
<p>בנקים המדורגים A לגבי פיקדונות מציעים איכות אשראי טובה. אולם, יתכן שקיימים גורמים המצביעים על סכנה לפגיעה בטווח ארוך.</p>	A	
<p>בנקים המדורגים בדירוג Baa לגבי פיקדונות מציעים איכות אשראי מספיקה. עם זאת, יתכן שחסרים גורמי הגנה מסוימים או שאפשר לאפיין אותם כבלתי מהימנים בכל פרק זמן ארוך.</p>	Baa	
<p>איכות האשראי המוצעת על ידי בנקים המדורגים בדירוג Ba לגבי פיקדונות נתונה בשאלה. פעמים רבות אפשר שיכולתם של בנקים אלה לקיים במועדן את התחייבויותיהם עשויה להיות בלתי ודאית.</p>	Ba	<p>דרגת השקעה ספקולטיבית</p>
<p>איכות האשראי המוצעת על ידי בנקים המדורגים בדירוג B לגבי פיקדונות, היא באופן כללי איכות אשראי ירודה. מידת הביטחון בפירעון ההתחייבויות הכרוכות בפיקדונות, לכל פרק זמן ארוך, קטנה.</p>	B	
<p>איכות האשראי המוצעת על ידי בנקים המדורגים בדירוג Caa לגבי פיקדונות, היא ירודה באופן קיצוני. יתכן שבנקים אלה אינם מקיימים את תנאי הפיקדון או שיש יסוד של סכנה בנוגע ליכולת הכספית.</p>	Caa	
<p>בנקים המדורגים בדירוג Ca לגבי פיקדונות אינם מקיימים בדרך כלל את התחייבויות הפיקדון שנטלו על עצמם.</p>	Ca	
<p>בנקים שדירוגם לגבי פיקדונות הוא C אינם מקיימים בדרך כלל את התחייבויות הפיקדון שנטלו על עצמם ויכולת התאוששות הבנק ממצב זה הינה נמוכה.</p>	C	

סולם דירוג כתבי התחייבות נדחים

<p>כתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג Aaa הם אלה מהאיכות הטובה ביותר. בכתבי התחייבות נדחים אלה כרוך סיכון השקעה הקטן ביותר. תשלומי הריבית מוגנים או יציבים בצורה יוצאת דופן, והקרן עצמה מובטחת. למרות שהגורמים המגנים על כתבי ההתחייבות הנדחים יכולים להשתנות, בלתי סביר ששינויים אלה, כפי שאפשר לחזותם, יפגעו במעמדם החזק של כתבי התחייבות נדחים אלה.</p>	Aaa	דרגת השקעה
<p>כתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג Aa הם אלה שעל פי שיפוטה של מידרוג הם איכותיים על פי כל אמת מידה. כתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג זה, יחד עם קבוצת כתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג Aaa ידועים בדרך כלל ככתבי התחייבות נדחים מדרגה גבוהה (high investment grade). כתבי התחייבות נדחים אלה מדורגים בדירוג נמוך מהדירוג הגבוה ביותר, משום שרמת הביטחון בתשלומי הריבית והקרן נמוכה במידת מה בהשוואה לכתבי התחייבות נדחים המדורגים Aaa. קיימים גורמים אחרים ההופכים את הסיכון לטווח ארוך בכתבי התחייבות נדחים המדורגים Aa לגדול במידת מה מאשר בכתבי התחייבות נדחים המדורגים Aaa.</p>	Aa	
<p>לכתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג A יש מאפייני השקעה חיוביים רבים, ויש לראותם כהתחייבויות בחלק העליון של הדרגה האמצעית. אפשר לראות את הגורמים המקנים בטחון לקרן ולריבית כגורמים מספיקים, אולם יכולים להיות גורמים המצביעים על אפשרות של פגיעה בזמן כלשהו בעתיד.</p>	A	
<p>כתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג Baa נחשבים כהתחייבויות בדרגה בינונית (כלומר, הם אינם מוגנים בצורה גבוהה אך גם אינם מוגנים בצורה חלשה). הקרן ותשלומי הריבית נראים מוגנים לעת עתה, אולם יתכן שחסרים גורמי הגנה מסוימים, או שאין לאפיין אותם כמהימנים בכל פרק זמן ארוך. לכתבי התחייבות נדחים אלה חסרים מאפייני השקעה בולטים, ולמעשה, יש להם גם מאפיינים ספקולטיביים.</p>	Baa	
<p>כתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג Ba הן אלה שעל פי שיפוטה של מידרוג כוללים גורמים ספקולטיביים; אי אפשר לומר שעתידם מובטח היטב. פעמים רבות אפשר שמידת ההגנה על תשלומי הריבית והחזר הקרן מתונה ביותר, ולכן אין לומר שהם מוגנים היטב הן בזמנים טובים והן בזמנים רעים, בעתיד. כתבי התחייבות נדחים השייכים לקבוצה זו מאופיינים בחוסר ודאות בנוגע למעמדם.</p>	Ba	דרגת השקעה ספקולטיבית
<p>לכתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג B חסרים באופן כללי מאפיינים של השקעה רצויה. מידת הביטחון של תשלומי הריבית והחזר הקרן ומידת הביטחון בקיומם של תנאים אחרים שביסוד ההתקשרות, קטנה, לכל פרק זמן ארוך.</p>	B	
<p>כתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג Caa הם בעלי מעמד חלש. יתכן שתנאי ההנפקה אינם מקוימים או שיש יסוד של סכנה בנוגע לקרן או לריבית.</p>	Caa	
<p>כתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג Ca הם התחייבויות ספקולטיביות בדרגה גבוהה. לעיתים קרובות תנאי ההנפקה של כתבי התחייבות נדחים אלה אינם מקוימים, או שיש להם חסרונות אחרים הניכרים לעין.</p>	Ca	
<p>כתבי התחייבות נדחים המדורגים בדירוג C הם ניירות הערך המדורגים בדרגה הנמוכה ביותר. אפשר לראות הנפקות המדורגות בדירוג זה כהנפקות שסיכוייהן להשיג אי פעם מעמד של השקעה אמיתית נמוכים בצורה קיצונית.</p>	C	

מידרוג משתמשת במשתנים המספריים 1, 2 ו-3 בכל אחת מקטגוריות הדירוג מ-Aa ועד Caa על מנת לדרג את החברות בכל אחת מקטגוריות. המשתנה '1' מציין שהחברות מצויות בקצה העליון של קטגוריית הדירוג שאליה הן משתייכות, המצוינת באותיות. המשתנה '2' מציין שהן מצויות באמצע קטגוריית הדירוג; ואילו המשתנה '3' מציין שהחברות מצויות בחלק התחתון של קטגוריית הדירוג, המצוינת באותיות. נציין כי האיתנות הפיננסית של הקבוצות בכל קטגוריה דומה באופן כללי.

דוח מספר : CBO010705200M

מידרוג בע"מ, מגדל המילניום רח' הארבעה 17 תל-אביב 64739
טלפון 03-6844700, פקס 03-6855002, www.midroog.co.il

© כל הזכויות שמורות למידרוג בע"מ (להלן: "מידרוג"). 2005

כל הזכויות שמורות למידרוג. אין להעתיק, לצלם, להפיץ או לעשות כל שימוש מסחרי ללא הסכמת מידרוג, למעט לצרכים מקצועיים תוך ציון המקור ו/או לצורך החלטת השקעה.

כל המידע המפורט במסמך זה ושעליו הסתמכה מידרוג נמסר לה על ידי מקורות הנחשבים בעיניה לאמינים ומדויקים. הואיל וקיימת אפשרות של טעות אנוש או טעות מכנית או טעות הנובעת ממרכיב אחר שמקורו בשגגה, המידע מסופק כמות שהוא ("as is"), ומידרוג אינה אחראית לנכונותו, שלמותו, סחירותו, התאמתו, דיוקו או אמיתותו של המידע (להלן: "המידע") המפורט במסמך זה או בחוות דעת או בדירוג שמבוצעים על ידה. הדירוג עשוי להשתנות כתוצאה משינויים במידע המתקבל או מכל סיבה אחרת, על כן מומלץ לעקוב אחר עדכונו או שינויו באתר האינטרנט של מידרוג. הדירוגים המתבצעים על ידי מידרוג הנם בגדר חוות דעת סובייקטיבית ואין הם מהווים המלצה לרכישה או להימנעות מרכישה של אגרות חוב או מסמכים מדורגים אחרים, ואין להתייחס אליהם בגדר הבעת דעה באשר לכדאיות מחירן או תשואתן של אגרות חוב או של מסמכים מדורגים אחרים. מידרוג אינה אחראית לנכונותו, לשלמותו, לדיוקו, לסחירותו, להתאמתו או לאמיתותו של המידע המפורט. כל דירוג או חוות דעת אחרת שמעניקה מידרוג צריכים להישקל כמרכיב בודד בכל החלטת השקעה הנעשית על ידי משתמש במידע הכלול במסמך זה או על ידי מי מטעמו, ובהתאם, כל משתמש במידע הכלול במסמך זה חייב ללמוד ולבצע הערכה מטעמו לגבי כל מנפיק, ערב, אגרת חוב או מסמך מדורג אחר שבכוונתו להחזיק, לרכוש או למכור. מידרוג מצהירה בזאת שהמנפיקים של אגרות חוב או של מסמכים מדורגים אחרים או שבקשר עם הנפקתם נעשה דירוג, התחייבו לשלם למידרוג עוד קודם לביצוע הדירוג תשלום בגין שרותי הערכה ודירוג הניתנים על ידי מידרוג.